TÜRK MÜZİĞİ'Nİ YAZMAK

Enver Mete Aslan

Yurtdışı seyahatlerimde yaptığım işlerin başında gittiğim şehrin kitabevlerini ve müzik mağazalarını ziyaret etmek gelir. Ziyaret ettiğim müzik mağazalarında alanıma ait müzik aleti bulunmasa da zengin bir çeşitlilikle sunulan enstrümanlar ve aksesuarlar hep ilgimi çeker. "Batı kaynaklı bir müzik aleti çalıyor olsaydım işime yarayacak pek çok şey bulurdum" diye düşünürüm. Çalgı kutuları, çeşitli marka teller, yaylı çalgılara ait aksesuarlar, gitar için askılar, penalar ve daha pek çok ilgi çekici eşya... Batı müziği çalgılarına ve bu çalgıların yardımcı ürünlerine dair bu çeşitlilik, Türk müziği çalgıları için bir eksiklik olarak düşünülebilir, nitekim de böyledir. Mesela çok çeşitli markalarda üretilmiş tanbur ve ud mızrapları olsa, farklı model ve markalarda kemençe yayları olsa hiç fena olmaz.

Anlatmayı arzu ettiğim asıl nokta, uluslararası seyahatlerde karşıma çıkan ve çok sesli müzik için hazırlanmış yazılı kaynakların bolluğu meselesi. Bu konuyu, akademisyenlerin özellikle icracılar ile aynı masada konuşmaları gerektiği temennisi ile biraz açmak istiyorum…

Türk Müziği'ni yazmanın, bu sanatın devamı ve iletimi adına zaruri bir durum olduğu şüphesizdir. Burada yazmaktan kasıt, besteci kalemiyle müziği notaya almak değil, müzik bilimini gelecek kuşaklara aktarmak adına, müziği yazıyla saklamak meselesidir. Malum olduğu üzere en büyük eksiklerimizden biri, icrayı bir adım önde tutup yazmayı ihmal etmemizdir ki sanırım insanlık bu durumun böyle olmaması gerektiği kanaatindedir... Atalarımız, pek doğru bir ifade ile "Söz uçar yazı kalır" demişler. Kendi alanım hakkında konuşmak gerekirse, ud için çok nitelikli kaynaklara sahip olduğumuzu söyleyebilirim. Ali Salahi Bey'den Cinuçen Tanrıkorur'a, Mutlu Torun'dan Kadri Şençalar'a ud çalışmak isteyenlere yardımcı olacak yazılı kaynaklar bulabiliriz.

Yeterli olmamakla birlikte Türk müziği öğretimindeki yazı çizgisinin dünya standartlarında bir noktada olabilmesi için yoğun çalışmaların gerçekleşmesi gerektiği kanaatindeyim.

İlk Kitabım "Ud Alıştırmaları".

Yukarıda aktardığım, yazılı kaynakların önemine dair düşüncelerim ve heyecanım ışığında, 2011 yılının ocak ayında Pan Yayıncılık etiketi ile okuyucuya sunulan ilk çalışmam "Ud Alıştırmaları – Teknik Çalışmalar" tamamlanmıştı. Bu kitap, okuyucuya sağlayacağı faydanın yanı sıra, kendi derslerimde beni ifade eden akademik yöntemi öğrenciye uygulayabileceğim bir kaynaktı. Kitap, İngilizce ve Türkçe olarak iki dilde okuyucuya sunuldu. Okuyucu her iki dili de irdeleyebiliyordu. Alıştırmaların ve etütlerin Türkçe ve İngilizce olarak iki ayrı başlığı bulunuyordu. Bu durum okuyucuya farklı bir bakış açısı sağlıyordu. Mesela "acemaşiran makamında tremolo çalışması" konusunun uluslararası arenada ne şekilde ifade edilebileceği konusunda öğrenci fikir sahibi olabiliyordu. "Ud Alıştırmaları" kitabımda pek çok başlık altında teknikleri anlatmaya çalıştım. Sağ el, sol el, glissando, legato, çarpma, aralık, dizi çalışmaları ve evrensel müzik sistemi içinde yer alan pek çok teknik. Hatta kitabın son bölümünde 2, 3, ve 4 ud için yazdığım çok sesli parçalar ve düzenlemelere de yer verdim.

"*Marifet, yazıdaki ses ile sesteki yazıyı ortaya çıkarabilmektir.*"

Kitap gün yüzüne çıktığında, yüzyıllar boyu meşk yolu ile aktarımı devam etmiş olan müzikal değerlerimizin, günümüz dünya kuralları çerçevesinde ve aslını bozmadan, evrensel yazı dilinde anlatılabilmesi yönünde yol alabilmiştik. Bu süreç sonunda şunu hissettim; akademik

çalışmalar ve meşk sistemi birbirini tamamlayan ve Türk müziğinde yanyana olması gereken iki önemli konuydu. "*Marifet, yazıdaki ses ile sesteki yazıyı ortaya çıkarabilmektir."*

İkinci Kitap "Ud İçin Makam Dizileri".

İkinci kitaba başlarken, ilk kitabın içindeki tüm başlıkları açmaya karar vermiştim. Birikimlerimin de yardımıyla kitabın indeksini yani içindekiler bölümünü madde madde irdeledim. Her maddeden uzun çalışmalar üretebileceğimi düşünerek yeni bir çalışma başlattım. Ud üzerinde çalışılacak makam dizilerini öğrencinin görmesi gerektiği biçimde kaleme aldım. İkinci kitabım "Ud İçin Makam Dizileri"ni ilkinde olduğu gibi Türkçe ve İngilizce hazırladım. Kitap 2018 yılında okuyucuya sunuldu. Sadece makam dizilerini anlatan bu kitap 10 adet makam üzerinden toplam 160 alıştırmayı içeriyor. İlk beş makam, "udda dügah perdesinde karar veren makamlar" olarak kararlaştırıldı. İkince beş makam ise "rast perdesinde karar veren makamlar"da karar kılınmasıyla son şeklini aldı.

On adet makamın bazen bir bazen de iki oktav inici – çıkıcı halleri ile icra esnasında hangi parmakların kullanılacağı hususu özellikle belirtilerek hazırlandı. Aynı zamanda bu konular, öğrenciyi hızlandırmak amacıyla metronom eşliğinde örneklendirildi. Bu on makamın sıralaması ud için kolaydan zora doğru düzenlendi ve sırasıyla ud klavyesi üzerinde yer alan neredeyse tüm perdelere basılabilmesi için dikkatlice oluşturuldu. En başta belirttiğim gibi bu sistemler "meşk aktarım yolu" ile öğretilen müziğin ve çalgıların, akademik bakış ile de yönlendirilebileceğinin bir denemesiydi. Her iki kitapta da daima desteğini yakından hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Mutlu Torun'un bilimsel bakış açısı ile akılcılığa sevk eden yönlendirmeleri benim için çok önemliydi.

Yeri gelmişken bu makalem ile "Ud İçin Aralık Çalışmaları" adlı yeni kitabımın yazım sürecinin başladığı haberini vereyim.

"İstanbul Lavtası Metodu"

İstanbul Lavtası eğitimi konusunda da 2009 yılında Haliç Üniversitesi'nde başlayan dersler ve karşılaşılan zorluklar, bir lavta metodu yazma adına beni harekete geçirdi. İstanbul Lavtası Metodu önceki kitaplarım gibi belli konuları içermekten ziyade tam bir öğretim metodu oldu. 2013 yılına kadar Haliç Üniversitesi'nde verdiğim lavta dersleri, 2013 – 2016 arasında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde verdiğim lâvta dersleri ve son olarak da hâlen devam eden Kocaeli Üniversitesi'ndeki lâvta çalışmalarım, "İstanbul Lavtası Metodu"nun tamamlanması adına bana büyük tecrübeler kazandırdı. 2020 Mart ayı itibariyle metod neredeyse tamamlandı ve son kontrolleri yapmam için hazır hale geldi.

"İstanbul Lavtası Metodu"nun uluslararası nitelikteki yayınlar arasında yer bulabilmesi adına kabul görmüş müzik dili, lavtanın tarihi ve icracıları hakkında bilgiler, resimli anlatımlar, müzik teorisi, süslemeler ve teknik ifadeler üzerinde itinayla durdum. Öte yandan kitaptaki en önemli nokta "İstanbul Lavtası Üslubu" konusu oldu. Lavta metodunda tutuş poziyonları gibi görseller ile anlatmam gereken konuları karakalem eserler ile ifade etmek istedim. Çizimlerini kıymetli ressam ve musikişinas Erol Efir yaptı. Velhâsıl bu yazıda da bahsetmeye çalıştığım gibi bir yolunu bulup meşki yazmak gerekiyordu, tam karşılığı olmasa da yazmaya çalıştım, yazmak zorundaydım.

600 yıldır elimize ulaşan eserlerin yanında, yazılmadığı için kaybolmuş nice bilgi ve eserin gıyabında Türk Müziği'ni yazmaktan vazgeçmemek temennisiyle…

Enver Mete Aslan / Fotoğraflar Esra ASLAN